

ЈОВАН ЈАНЕВ

ПИСМО ОД ИЗВРШНИОТ ОДБОР НА КОМУНИСТИЧКАТА
МЛАДИНСКА ИНТЕРНАЦИОНАЛА ВО ОКТОМВРИ 1930
ГОДИНА ДО КОМУНИСТИЧКИОТ МЛАДИНСКИ СОЈУЗ НА
ЈУГОСЛАВИЈА

Монархистичкиот државен преврат извршен во Кралството на Србите, Хрватите и Словенците во ноќта помеѓу 5–6 јануари 1929 година, познат во поновата историја на југословенските народи и народности уште како воведување на Шестојануарска диктатура, тој на самиот почеток од своето постоење го отворил процесот на потполното укинување на буржоаскиот парламентаризам во земјата. Раѓањето на Шестојануарската диктатура, објективно претставувало определена рефлексija на веќе започнатата голема светска економска криза (1929–1933), која со своите катастрофални последици отпочнува да ги нагризува и потресува столбовите на капиталистичкиот систем на класно владеење.

Од друга страна, видниот и забрзан пораст на прогресивните општествени сили од целиот свет начело со СССР и неговиот зајакнат економско-политички и воен потенцијал, поради успешното завршување на првиот петгодишен план, имало за претпоставка да доведе до последици на неминовно заострување и судирање на антагонистичките класни спротивности помеѓу капиталистичкиот и социјалистичкиот свет. Овие нужни и решавачки моменти биле највеќе изразени и присутни во рамките на целокупната светска репродукција и реализација на материјалните производствени односи и тоа на релацијата труд – капитал, на ниво на меѓународен план. Во тој правец, уште на Де-сеттиот пленум на Извршниот комитет на Комунистичката интернационала (ИККИ) одржан во Москва од 3 до 19 јули 1929 година, било поставено за задача: да се изврши револуционизирање на меѓународното работничко движење наспроти обидите на некои европски буржоазии да го воспостават режимот на фашистичката диктатура во своите држави. На седниците од истиот пленум на КИ се укажувало и на потребата за соработка со слободните синдикати од разни земји, како и за промена во методите при работата во редовите на жените и комунистичката младина.¹ Од страна на истото раководство, на Комунистичката младинска интернационала (КМИ) императивно ѝ

се наложувало истите задачи да ги спроведе во дело, односно „комунистичката младина да се сврти кон масите, да го надмине ситнобуржоаскиот радикализам.² Исто така, и на седниците од Седмиот конгрес на КИ мошне живо се расправало за положбата во редовите на КМИ и функционирањето на партиските задачи во нејзините секции, при што се дошло до констатациите, дека "Извршниот комитет на Комунистичката младинска интернационала ја носи политичката одговорност затоа што во меѓународното комунистичко младинско движење се создавале и негувале секташките ориентации и традиции".³ За отргнување на пројавената ситуација во КМИ и појавата на "секташко-бирокарските позиции" во редовите на нејзините секции, раководството на КИ "најенергично интервенирало и ја исправило линијата на Комунистичката младинска интернационала".⁴

Од друга страна, состојбата во Кралството Југославија под режимот на диктатурата претставувала оостојба на гушење и ликвидирање на било какво манифестирање на демократско движење. Посебно, режимот на диктатурата со сета своја "острина" се нафрлил на напредното работничко движење и систематски ги уништувал работничките класни организации во земјата, поточно "започнал организиран напад врз работничката класа и КПЈ".⁵ Покрај апсењата на синдикалните и партиските функционери, припадници и симпатизери на КПЈ и СКОЈ, во текот на 1929–1930 год. биле убиени: организациониот секретар на КПЈ Ѓуро Ѓаковиќ, секретарот на Црвената помош на Југославија Никола Хеќимовиќ, членот на Политбирото на ЦК КПЈ и секретар на Покраинскиот комитет на КПЈ за Србија Брацан Брацановиќ, раководителот на партиската техника во Белград Владимир Нешиќ, политичките и организационите секретари на ЦК СКОЈ Мијо Орешки и Јанко Мишиќ, секретарот на ЦК СКОЈ Павле Маргановиќ, членот на ЦК КПЈ Марко Мешановиќ и секретарите на СКОЈ Пера Поповиќ–Ага и Јосип Колумбо итн.⁶

Прилог

Министерство за внатрешни работи

на Кралството Југославија Одделение за државна безбедност I

Пов. I. Бр. 34451

3. октомври 1930 година во Белград.

До кралската банска управа, Сараево

Во рацете на Министерството дојде писмо од Извршниот одбор на Комунистичката младинска интернационала, упатено до Комунистичкиот младински сојуз на Југославија, кое во извод гласи:

..."Тргувајќи од оценката за денешната состојба на Сојузот и условот под кој Сојузот на комунистичката младина на Југославија дејствува, Извршниот одбор на комунистичката младинска интернационала (ИОКМИ), го предупредува Централниот комитет (ЦК) на следните основни задачи: Прва и основна задача е создавање и зацврстување на центарот, воспоставување на разрушените и изгубените врски и организацијата; во самиот Централен комитет треба да бидат само испитани и проверени другари; составот на Централниот комитет треба да биде таков, за да може да ги изврши задачите кои стојат пред него ...

Искористувајќи ги врските и помошта со Партијата, треба да се пристапи кон изградувањето на сопствен технички апарат одоздола до горе, кој би бил организационо независен од Партијата. Последните младински провали во Белград овозможиле да дојде повторно до провала на партискиот апарат најмногу поради тоа, што не било насекаде строго спроведена таа организациона одделеност на партискиот и младинскиот технички апарат. Сите напори сега треба да се усмерат кон тоа што поитно да се воспоставува врска со покраините, вклучувајќи ги ваму и Македонија и Црна Гора. На изборот и подготовките на раководителите од покраинскиот и окружниот размер, на развивањето соработка и иницијатива на окрузите и местата, врз основа на конкретна разработка на задачите на преломот, како што ги постави последниот пленум на (ИОКМИ), кој има историско значење за создавање на покраинскиот апарат и печат, за буђење и јакнење на иницијативата на самата членска маса,

како и создавање на доброволни и јуришни бригади од три, пет или шест членови, а посебно во работата на оснивање ќелии во најголемите претпријатија и разрушување на противничките младински организации...

... Антимилитаристичката работа ("ами" – работа) кај нас е сосема запоставена. Таа имаше случаен карактер. Регрутските кампањи не беа масовни, туку внатрешно-сојузни и внатрешно-партиски кампањи. Во најважните гарнизонски центри работата е сосема незадоволувачка. Членовите на Партијата и СКОЈ, кога одат во војска, редовно ја губат врската со организациите, немаат раководство во својата работа, па ниту конкретни упатства пред своето заминување во војска. Тука е потребен решителен прелом...

Во последно време уште повеќе порасна опасноста од војната, а во прв ред, опасноста од војната против Советскиот Сојуз. Поради тоа, свонете на тревога, зајакнете ја работата во војската и меѓу резервистите, подготвувајте ја војската за револуција... Обединувањето на државите на Европа (Паневропа), што го проповеда францускиот министер Бријан, има навистина острица и против американскиот долар, но основачите на тоа обединување на европските држави и сами велат, дека нивната цел е борба против "разорните идеи на болшеvizмот" и против "револуционерните теории на работничката класа". Стариот волковлак Бријан, секако, пее "миротворни" песни, но со тие песни се прикрива забрзано наоружување на копно, на море, под вода, во воздух, каде едноставно насекаде врие од оружје. "Миротворната" Европа се претворува во подрум на барут...

Во месец мај и јуни оваа година во сите земји, како војниците така и разните фашистички и социјалфашистички организации се испраќаат во логори, брзо да ја зголемат својата воена спремност. Во исто време, ова лето, во сите земји, се повикува на вежба резервата, да се научи на новите поусовршени средства и начини за убивање на своите браќа, работници и селани во името на богаташката „Татковина" и против "болшевичката зараза", против Советскиот Сојуз ...

Треба да се знае, дека повикувањето на резервата на вежба и агитацијата за војска – војничка обука, на младината надвор од војската, (Соко на Кр. Југославија), не се прави само кај нас, туку во

исто време резервата се повикува на вежба во таков број, во каков досега не се повикувала и во другите капиталистички земји, како што е Полска, која треба прва да го нападне Советскиот Сојуз. Тоа е причината, поради која треба постојано да се свони на тревога поради што треба енергично да се тргне кон широка антимилитаристичка работа, како во масите надвор од војската, така и во самата војска и морнарицата, имајќи предвид, дека антимилитаристичката работа е една од главните мерила на болшевиизмот – на секоја наша организација... Секој комунист треба да биде пријател на еден војник, секој селанец да се занимава со антимилитаристичка работа... Во врска со конкретните настани во касарните (малтретирањето) шиканирањето на војниците, лошата исхрана, предавањата против комунизмот, – не е тешко да се напечати барем мал леток со индиго хартија, ако нема шапирограф, со неколку живи пароли, при што, конкретните барања треба да се поврзат со борбата против диктатурата и војната и со подготвување на вооружено востание. Треба да се разработи и постојано да се агитира во војската и надвор од војската по фабриките и селата за војничките барања. Тие барања треба да се постават така да ја погодат целта, т.е. да се изберат секогаш најдобри места...

Еве неколку барања: За превоз во патничките, а не во вагони за говеда, пренесување товар на коњи за време на долго пешачење одмор на пат, ослободување од вежба за време на попладневните горештини, снабдување со вода на вежбите, ослободување од ноќни вежби, поголем оброк, поголема плата, секој ден слободен за излегување од касарната, осумчасовен работен ден, отсуство за време на косење и жетва, материјално осигурување на семејствата на резервистите, цела плата на резервистите за време на дополнителната обука, противзлобната намерност при лекарските прегледи и при лечењето, против понижувањето, навредувањето и тепањето на војниците и резервистите итн... Посебно внимание треба да им се посвети на националните пароли: служење во родниот крај, командување на мајчиниот јазик, против запоставување и шиканирање на Хрватите, Словенците, Албанците, Македонците, Унгарците, Германците итн. Оваа агитација треба да се поврзе со политичките пароли. Во тие пароли треба да се води и антивоена кампања "против испраќање на војската во логори, врбување на соколи и повикување на резервата и ново повикување во војска... Главните пароли се следните: Долу војната против Советскиот Сојуз. Империјалистичката војна ќе ја претвориме во граѓанска војна. Во

случај на војна преминување на страната на Црвената армија и свртување на бајонетите против сопствената буржоазија. Со оружје во раце да преминеме на страната на борбените работници и селани, и потчинетите народи, против крвавата богаташка и великосрпска диктатура во име на заштита на Советскиот Сојуз, во име на револуцијата, во име на слободните и народните републики и револуционерната влада на работниците и на селаните...

Ние, и за времето на диктатурата, имавме многу стихијни и слабо организирани истапи и демонстрации на војниците и резервистите. Да го спомнеме само овој случај, кога Далматинците резервисти, одејќи на отслужување, ги испокршиле во возот сите пенџериња, пееле револуционерни песни и извикувале револуционерни (стари зеленокадровски пароли како: Брдата се нишаат, шумата ти е мајка!) пароли. Но нашите организации при сето тоа се опортунистички пасивни... Поради нашата слаба работа истапите во самата војска се изведуваат воглавно сè уште индивидуално. На некои од војниците, кога ќе му се стемни, во очај секој сам за себе ги решава работите – или завршува со самоубиство или дезертира и покрај големата опасност да го фатат и да оди на 10 или 20 години робија. Разни такви случаи има многу, а тоа ни покажува колку е жешко тлото во војската и поволен теренот за организирање на планска револуционерна работа. Но поради нашата неработа и опортунистичкото запоставување на таа работа, огромна револуционерна енергија на војниците попусто пропаѓа или се троши во неразумни индивидуални акти ...

Наша задача е да пропагираме и да водиме заедничка – колективна борба. На пример, масовен рапорт (без претходно отворено договарање). Не можам да ја јадам онаа валкана храна, не можам понатаму да ја трпам оваа горештина, не можам да извршам казна која не е читана по наредба, не можам со свои раце да чистам ѓубре итн... Така треба да се почне со проучување на организирани истапи, водејќи сметка, секако, и за тоа, дека ќе дојде и тоа време, кога ќе биде потребно физички да се пресмета, физички да се уништи офицерската банда, на која новиот воен кривичен закон ѝ дава законско право, во случај на војна или задушвање на работнички или селски буни, на лицеместо од револвер како

куче да го стрела секој војник, кој ќе пројави и најмало незадоволство.

Барањата на војниците мораат да бидат барања на целокупната работничка класа, целокупниот работен народ, пропагандата и спроведувањето на братимењето помеѓу работниот народ и војската, треба да се спроведе на сите можни начини. Еден од начините е и собирање на "војнички пари". Зарем е тешко да се соберат во фабрика помеѓу работниците неколку динари за другарот кој е во војска. Се знае што значи еден динар за војниците. Кога другарот ни оди во војска, дури и да не е комунист, но посебно ако е комунист, не само да престанеме да водиме сметка за тоа, каде го фрлаат и што се случува со него...

Треба веднаш насекаде да се почне со работа на подготвување кампања по повод заминувањето на регрутите и резервистите во војска. Никаква полиција нема да не спречи, па дури и во помал круг да изведеме проштална вечер, на која ќе зборуваме во духот на нашите идеи. Не постои таа полиција која би можела да ни го спречи испраќањето на станица. Секаде ќе се најде смел и ладнокрвен младинец, кој по тој повод ќе одржи збор, летечки збор, кој не треба да трае повеќе од 3–4 минути. Потоа говорникот "масата го проголтала", тој исчезнал. А летците "сами ќе летаат во воздухот", полицајците подоцна залудно ќе бараат и телефоните попусто ќе свонат. А спрема потребите "на пендраците" може да се спротистави и мал одред работници или селска самоодбрана... Кога ќе се разбуди иницијативата на нашата членска маса, кога ќе се разбере сериозната опасност од војната и потребата на борба за војската, другарите од месните организации ќе најдат, ќе се присетат на уште многу средства и начини за агитаторска и организаторска, и антимилитаристичка работа во војската и надвор од војската... Антимилитаристичката работа е една од главните мерила на револуционерност и болшевизам на секоја организација, на секоја ќелија. Да поведеме најширока борба против запоставувањето и потценувањето на таа работа, како кај партиските, така и кај младинските организации... На Министерството за внатрешни работи чест му е за горното да Ве известиме со молба на увид и понатамошна употреба.

Несомнено, дека ова писмо на Извршниот одбор на Комунистичката младинска Интернационала може корисно да послужи како упатство

за оневозможување на испланираните потфати на комунистичката младина, и се молите, во препис да го врачите на сите свои надлежни власти, поради знаење и точно однесување.

Се молите, приемот на овој распис да го потврдите и содржината на истиот да ја сметате како строго доверлива, а воедно и по сите поважни интервенции на вашите теренски органи според изложеното повелете најитно да го известувате и ова министерство.

По наредба на министерот за внатрешни работи

Началник,

Потпис.

¹ Sedmi Kongres Komunističke Internacionale, Stenogrami i dokumenti kongresa, knj. 12. Gornji Milanovac 1983, с. 1183.

² Истото, књ. 11, с. 188.

³ Истото, с. 659.

⁴ Истото, с. 660.

⁵ Julijana Vrčinac, Komunistička Partija Jugoslavije (1919– 1929), Priručnik za istoriju medjunarodnog radničkog pokreta, Beograd, 1964, с. 661.

⁶ Истото; Slobodan Petrović, Sedam sekretara SKOJ-a, Beograd, 1962. Истото, drugo, dopunjeno izdanije, Beograd, 1979.

⁷ Sedmi Kongres..., knj. 11, Dvadeset љesta sednica, Govornici: Gorkič (Jugoslavija), с. 683.

⁸ Истото.

⁹ Архив Југославије, фонд: Министарство унутрашњих послова, фас. 30, арх. ед. 79. Министарство унутрашњих послова, Краљевине Југославије, Одељење за државну заштиту I, Пов. I. Бр. 34451, 3. октобра 1930. г., у Београду, Краљевској банској управи, Сарајево.

Министарству је дошло до руку писмо Извршног Одбора
Комунистичке Омладинске
Интернационале, упућено комунистичком омладинском савезу
Југославије, које у изводу гласи: ...(Точно одређување кога
писмото било фатено од страна на органите за државна безбедност,
според досегашното наше сознание, не е можно да се прецизира, и
затоа сметаме дека истото писмо било фатено во почетокот на месец
октомври 1930 година).

¹⁰ Истото. с. 1.

¹¹ Истото, с. 3.

¹² Истото. с. 6.

¹³ Истото.